NEONATOLOGIYA VA PERINATAL INTENSIV TERAPIYADA SEPSIS, RESPIRATOR DISTRESS SINDROMI VA GIPOTERMIYANI ERTA ANIQLASHDA ZAMONAVIY MONITORING USULLARINING AHAMIYATI

Mullajonov Hasanboy Ergashaliyevich - katta o‘qituvchi
Mansurova Marjonaxon Abdumutolibjon qizi - talaba
Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Annotatsiya*. Mazkur tezis neonatal davrda uchraydigan og‘ir patologik holatlar — neonatal sepsis, respirator distress sindromi hamda gipotermiyani erta aniqlash va davolashda zamonaviy monitoring usullarining ahamiyatini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Neonatal intensiv terapiyada hayotiy ko‘rsatkichlarni uzluksiz nazorat qilish, laborator markerlarni dinamik baholash hamda kompleks klinik monitoring erta diagnostika imkoniyatlarini kengaytiradi. Zamonaviy monitoring texnologiyalaridan foydalanish neonatal o‘lim ko‘rsatkichlarini kamaytirish va asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.*

Kalit so‘zlar: *neonatologiya, perinatal intensiv terapiya, neonatal sepsis, respirator distress sindromi, gipotermiya, neonatal reanimatsiya, monitoring.*

Kirish. Yangi tug‘ilgan chaqaloqlar hayotining dastlabki kunlari organizm tizimlarining tashqi muhitga moslashuvi bilan kechadi. Shu sababli bu davrda turli patologik holatlar, xususan neonatal sepsis, respirator distress sindromi va gipotermiya rivojlanish xavfi yuqori bo‘ladi. Ushbu kasalliklar ko‘pincha homiladorlik davrida onada kuzatilgan infeksiyalar, tug‘ruq jarayonidagi asoratlar, muddatidan oldin tug‘ilish hamda perinatal gipoksiya bilan bog‘liq bo‘ladi.

Dolzarbligi. Neonatal davr (hayotning dastlabki 28 kuni) perinatal o‘lim ko‘rsatkichlarining muhim qismini tashkil etadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, neonatal o‘limning asosiy sabablari qatoriga infeksiyalar (sepsis), respirator distress sindromi, tug‘ruq asfiksiyasi hamda termoregulyatsiya buzilishlari kiradi. Ayniqsa muddatidan oldin tug‘ilgan chaqaloqlarda ushbu patologiyalar og‘ir kechadi va intensiv terapiyani talab qiladi. Shu sababli erta diagnostika va samarali monitoring tizimlarini qo‘llash neonatologiyaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism. Neonatal intensiv terapiyada monitoring tizimlari chaqaloqning hayotiy ko‘rsatkichlarini uzluksiz nazorat qilish imkonini beradi. Neonatal davr organizmning moslashuv davri bo‘lgani sababli yurak-qon tomir, nafas olish hamda termoregulyatsiya tizimlarida tezkor o‘zgarishlar kuzatilishi mumkin.

Neonatal sepsisni erta aniqlashda monitoring. Neonatal sepsis — yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda bakterial, virusli yoki zamburug‘li infeksiyalar ta’sirida rivojlanadigan og‘ir tizimli yallig‘lanish jarayonidir. Klinik belgilariga tana haroratining o‘zgarishi (gipotermiya yoki isitma), nafas tezligining ortishi, yurak urish ritmining o‘zgarishi, teri rangining oqarishi yoki sianoz, emish refleksining susayishi kiradi.

Neonatal intensiv terapiyada kardiorespirator monitoring (yurak urish tezligi, nafas olish soni, kislorod saturatsiyasi — SpO_2) hamda laborator monitoring (C-reaktiv oqsil, prokaltsitonin, leykotsitlar formulasi) muhim diagnostik ahamiyatga ega. Ushbu ko‘rsatkichlarni dinamik kuzatish sepsisni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi.

Respirator distress sindromi ko‘pincha muddatidan oldin tug‘ilgan chaqaloqlarda uchraydi va o‘pka surfaktanti yetishmovchiligi bilan bog‘liq. Klinik belgilariga tez nafas olish (taxipnoe), burun qanotlarining kengayishi, ko‘krak qafasining tortilishi hamda sianoz kiradi. Ushbu holatda kislorod saturatsiyasi, nafas soni va arterial qon gazlarini monitoring qilish muhim hisoblanadi.

Gipotermiyani nazorat qilish. Yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda termoregulyatsiya ti-

zimi yetarli darajada rivojlanmagan bo‘ladi. Natijada gipotermiya rivojlanishi mumkin. Gipotermiya metabolik atsidoz, gipoglikemiya, respirator yetishmovchilik hamda infeksion asoratlar xavfini oshiradi. Inkubator monitoringi, muhit haroratini nazorat qilish hamda teri harorat sensorlari yordamida tana haroratini uzluksiz kuzatish gipotermiyaning oldini olishga yordam beradi.

Reanimatsion holatlarda monitoring. Neonatal reanimatsiya asfiksiya, yurak faoliyatining buzilishi yoki og‘ir nafas yetishmovchiligi yuzaga kelganda amalga oshiriladi. Bunday holatlarda elektrokardiografik monitoring (EKG), arterial bosim monitoringi hamda arterial qon gazlari tahlili (pH, O_2, CO_2) chaqaloq holatini baholashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Neonatal sepsis ko‘pincha dastlab noaniq klinik belgilar bilan namoyon bo‘ladi. Shu sababli laborator markerlarni muntazam nazorat qilish kasallikni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi. Respirator distress sindromida nafas ko‘rsatkichlari va kislorod saturatsiyasini monitoring qilish gipoksemiya va giperkapniyani erta aniqlashga yordam beradi. Tana haroratini uzluksiz nazorat qilish gipotermiya bilan bog‘liq asoratlarning oldini oladi. Umuman olganda, neonatologiya va perinatal intensiv terapiyada zamonaviy monitoring usullarini keng qo‘llash og‘ir patologik holatlarni erta aniqlash va samarali davolash imkoniyatini oshiradi.

ADABIYOTLAR

1. Sultonov A.S., Axmedov B.A. Bolalar kasalliklari propedevtikasi. Toshkent, 2020.

2. Nelson W.E., Kliegman R., Geme J. Nelson Textbook of Pediatrics. 21st edition. Elsevier, 2020.

3. Gomella T.L., Cunningham M.D., Eyal F.G. Neonatology: Management, Procedures, On-Call Problems, Diseases and Drugs. 8th edition. McGraw-Hill Education, 2020.

4. Martin R.J., Fanaroff A.A., Walsh M.C. Fanaroff and Martin’s Neonatal-Perinatal Medicine. 11th edition. Elsevier, 2020.